

Supervize ve výcvikových komunitách - dosavadní praxe a trendy

(Antonín Šímek - sdělení na 2."surfování na vlnách psychoterapie", Horní Palata, 2.listopadu 2002)

O supervizi ve výcvikových komunitách se vedla diskuze na říjnovém setkání SURu. Je stále zřetelnější, že téma po letech tvořivé praxe uzrálo k živé reflexi.

SUR, jako výcvikový institut je jedním ze osmi institutů, které provádějí u nás komunitní výcviky (další: VIAP-PPF, PPI, Skálův institut, BIP, Epoché, IPIPAPP, příp. Psyché).

(U nás pracují také další výcvikové komunity, které však nevycházejí z modelu SUR - např. Knoblochův INCIP, případně komunitní rogersovské výcviky (PCA))

Nedávno jsem vyhodnocoval **anketu** provedenou mezi pěti desítkami lektorů komunitních výcviků. Mapuje zejména názory na základní otázku "Co je to SUR ?" Z odpovědí bylo možné ohraničit i ty, které zmiňují roli supervize. Zazněla řada hlasů o výhodách supervize v komunitním výcviku. Vyjděme z některých výroků, které mohou naznačit okruh problémů kolem supervize:

"Supervize týmu vedoucích je automatická."

"V týmu existuje průběžná intervize - ne supervize - vedoucí je součástí týmu".

"Ukazuje se nutnost trvalé a systematické externí supervize po celou dobu výcviku".

"Intervize je důležitá právě proto, že probíhá přímo v místě a reálném čase konání komunity".

"Supervize v komunitě je relativně ekonomická."

"Supervize může být zaměřená na paralelní proces v lektorském týmu a komunitě - analogie dění ve skupinách a v komunitě". ("Tým bývá v procesu o krok napřed")

"Vedení výcvikové skupiny je 2. stupněm vlastního výcviku, a o to je supervize zejména pro začínající lektory důležitější."

"Při současném vedení skupiny i komunity chybí vedoucímu objektivnější náhled na meziskupinovou a komunitní dynamiku".

Téměř 35 roků se pohybuji v širokém spektru rolí v našich komunitních výcvicích. V posledních patnácti letech jsem zejména jako supervizor nebo externí lektor navštívil více než třicet komunit. Samozřejmě jsem neviděl všechny - pohyboval jsem se zejména například ve dvou komunitách vedených Jitkou Vodňanskou, dvou vedených Mirkem Vyhnálkem (KOV). Pracoval jsem po pět let v Arteterapeutické komunitě, v některých komunitách Skálova BIG SURu, VIAPu-PPF, plzeňské Horákovy Epoché i Psyché Jitky Lakomé a brněnského BIPu. Navštívil jsem i komunity Integra olomouckého IPIPAPPU. Svou specifiku mají komunitní výcviky pro středoškoláky, které jsem měl možnost také průběžně sledovat zejména ve Východních Čechách.

Pokusím se své zkušenosti uspořádat do **tří okruhů**:

- A. **Uvedu pět modelů organizace supervize v komunitách**
- B. **Čtyři varianty týkající se způsobů provádění supervize**
- C. **Nakonec se pokusím pojmenovat trendy, kterými se supervize v komunitách podle mého názoru ubírá a některé z aktuálních problémů.**

A: Modely organizace supervize v komunitách

I.model - "Klasická supervize": v dobách otců-zakladatelů - **vedoucí komunity byl současně (stálým vnitřním) jediným supervizorem**. Pravidelně prováděl přímou, supervizní návštěvami ve skupinách a řídil supervizní schůzky týmu.

(Tak pracovaly první komunity vedené Skálou, Urbanem a Rubešem)

II.model - vedoucí komunity je zčásti oddělený od supervizora. **Oddělený stálý vnitřní supervizor** je přítomný po celou dobu komunitních soustředění, dochází do skupin a vede supervizní schůzky týmu. (Tento způsob praktikují dceřinné komunity s "praotci" - dodnes je tomu tak ve Skálových - převážně dvouskupinových - komunitách Big SUR.) Někdy bývá zván (např.jednou ročně) externí lektor, který může vidět celou komunitu zvnějšku a podat jí zpětnou vazbu. Ten pak plní jakousi smíšenou roli externího lektora i vnějšího supervizora.

III.model - podobně jako klasický (vedoucí komunity, nebo dvojice vedoucích docházejí do skupin, vedou supervizní schůzky). Navíc dojíždí na komunitní soustředění (vždy na část, nejméně jednou ročně na 1 den) **stálý vnější supervizor**. Ten podobně jako vnitřní supervizoři - komunitní vedoucí, dochází do skupin a provádí bezprostředně supervizi s lektorskou dvojicí, zpravidla vede supervizi celého týmu, tedy včetně vedoucího (případně dvojice vedoucích) komunity. Pokud přijíždí vnější supervizor na komunitní soustředění pouze na 1 až 2 dny, pak stojí za

úvahu, do které části týdne je to nevhodnější. Zpravidla v začátku a v závěru týdne bývá vhodné respektovat potřebnou intimitu skupin i komunity a nenarušovat ji přítomností supervizora. - To však má své výjimky. Nežádá se snadnější, aby přijel vnější supervizor o víkendu.

Varianta:

Stálý vnější supervizor nedochází do skupin, ale pracuje zvláště supervizně s dvojicemi skupinových i komunitních vedoucích. Vede skupinovou supervizi celého týmu včetně vedoucích (ti mají ještě další supervizi u jiného supervizora, který nikdy neviděl frekventanty - v čase mimo soustředění (po něm nebo před)

Varianta:

Vnější supervizor koná buď jen práci se skupinovými, případně komunitními vedoucími, v některých komunitách je navíc využíván např. k vedení komunitních programů jako externí lektor (vedení večerního klubu, tématického programu pro celou komunitu)

IV. model

Nestálí vnější supervizoři - na každé komunitní týdenní soustředění je zván jiný vnější supervizor. Zpravidla bývá využíván i jako externí lektor k práci s komunitou. Zároveň chodí do skupin a vede supervizní setkání týmu. (Nevýhodou se zdá, že takový supervizor nemůže postihnout vývoj komunity, vidí jen výsek, a to ještě v situaci, která je modifikovaná přítomností supervizora.)

V. model

Jsou i komunity, které pracovali bez přímé supervize. Do skupin nikdo nechodil. Vedoucí komunity (který býval zároveň vedoucím jedné ze skupin, nebo spoluvedoucím) organizoval a vedl večerní supervizi. Byl potom v trojroli: vedl skupinu, zároveň vedl celou komunitu a navíc byl supervizorem zbývající části týmu. Sám pak dostával na místě intervizi od kolegů. Někdy nahrazují vnější supervizi schůzky týmu se stálým vnějším supervizorem mimo čas a prostor průběhu komunitního setkání.

Za povšimnutí stojí také, zda se komunitní tým setkává pouze při komunitních soustředěních nebo zda má pravidelné schůzky (např. při tvorbě programu před týdnem, resp. komunitním víkendem, vyhodnocovací po něm apod.)

...

Tolik k organizaci supervize v komunitách.

B: Další otázka je její obsah a způsob supervizní práce.

1. Nejdávnějším modelem bylo prosté referování skupinových vedoucích o průběhu jednotlivých skupin během dne.
2. Jiným způsobem je koncentrace na problémové situace, příp. frekventanty.
3. Je možné vycházet ale z opačné strany: z aktuálního stavu a naladění, vnímání problémů uvnitř terapeuta samotného, případně ze vztahu ve dvojici terapeutů. Jde více o paralelní proces, jehož reflexe může být pomocí v porozumění ve vztahu k jednotlivému frekventantovi i dynamice skupiny.
4. Další rovinou je zkoumání paralelního procesu uvnitř týmu vedoucích. Nabízí se pak cesta k porozumění dění nejen ve skupinách, ale i v meziskupinové dynamice i dynamice celé komunity. Zde bývá do týmu zahrnut také jinak vyčleněný vedoucí komunity či dvojice vedoucích.

C: Můžeme vést diskuzi o výhodách a úskalích jednotlivých organizačních modelů i způsobů supervizní práce, můžeme nacházet i některé další. Ve srovnání s "klasickými" výcvikovými komunitami jsou patrné zejména následující trendy:

- a. Je tendence oddělit role. Vedoucí komunity bývá stále více ve své supervizní úloze oddělený od supervizora týmu.
- b. Stále častěji bývá využíván pro tým vnější supervizor, i takový, který celou komunitu nikdy neviděl. To má svoje specifika.
- c. Čas pro supervizi zvnějšku se zkracuje. Často bývá zván supervizor na jeden den v roce.
- d. Zřetelný je trend méně supervize přímo ve skupinách. Supervize lektorské dvojice pak může probíhat např. v čase, kdy skupina má samořídící program.
- e. Pokud se provádí supervize formou přímé přítomnosti supervizora ve skupině, může sedět supervizor s ostatními v kruhu (je pak fyzicky součástí skupiny) anebo, a to je stále častější, supervizor sedí vně a sleduje dění.
- f. Někdy je upřednostňována supervize práce v malých skupinách zatímco reflexe meziskupinové a komunitní dynamiky ustupuje do pozadí.
- g. Jednou z předností supervize v komunitách bývá i vědomí a zkušenost frekventantů se supervizí svých lektorů. To se potom promítá i do ochoty být supervidován ve své praxi s klienty. Týká se to také otevřeného informování klientů, že terapeut využívá supervizi ke zvýšení kvality své práce.
- h. Otevřenou otázkou také zůstává smíšení rolí vnějšího supervizora s rolí externího lektora. Zejména analyticky pracující kolegové to považují za kontraindikaci a přejí si, aby supervizor pracoval v komunitě pouze ve své supervizní roli. Na druhé straně tradice SURu jako přirozeného lidského společenství se otevírá více možnostem vidět a zažít si supervizora i jako terapeuta a člověka.

- i. Zejména v komunitách, kde pracují již zkušení lektoři, má své místo nejenom "automatická" supervize, ale spíše vyžádaná (při nejasnostech, problémech, nejistotách).
- j. Každá komunita má svoji tvář danou jejím vedoucím, případně složením lektorského týmu. Ukazuje se, že je vhodnější, když si sám tým zvolí pro sebe vhodný model a způsob supervidování. (A samozřejmě si zvolí svého konkrétního supervizora či supervizory.)
- k. Otevřenou a mnohdy zamlčovanou zůstává ekonomická stránka provádění supervize. Samozřejmě při řídké a krátké supervizi se ušetří na platbách, obvykle však na úkor kvality. Komunity by však podle mého názoru měly mít možnost navzájem se o výši výdajů za supervizi informovat, aby měly srovnání.

Pokusil jsem se tedy shrnout a uspořádat některé zkušenosti z provádění supervize ve výcvikových komunitách.

Samostatným tématem je navíc supervize práce pokročilých frekventantů, případně absolventů sebezkušenostní části výcviku s jejich klienty a pacienty. I tady je však řada problémů, které leží na hranici obou oblastí. (V některých komunitách bývá do výcvikové supervize započítáváno například vedení vlastní výcvikové skupiny frekventantem pod supervizi svých skupinových lektorů.)

Stále visí ve vzduchu zda a jak započítávat jako supervizi balintovské skupiny ?

Co s individuální psychoterapií a její supervizí, když SUR cvičí především práci ve skupině ?

Jak podpořit možnost práce pod supervizí na výukových pracovištích ?

Co se supervizí v mimopražském terénu, kde je potřeba silná, ale možností málo?

Jak se supervizí prováděnou individuálně nebo v supervizní skupině ?

Ale to bychom otevírali již další témata, která se nabalují jak sněhová koule.

Snad k tomu bude příležitost na supervizním sympoziu, o jehož uspořádání uvažuje Český institut pro supervizi (ČIS) v dohledné době.

Oznámení

Ve dnech 8. - 9. března 2003 v Praze proběhlo zasedání boardu EAS, kde mimo jiné byl zdárně završen proces akreditace ČIS v EAS.

Což znamená, že ČIS uznává a přejímá standardy a definování supervize podle EAS. Přejímá rovněž etické zásady EAS. Znamená to také zjednodušení řady věcí jako třeba přiznávání licencí. Pokud vás něco o životě EAS speciálně zajímá, prosím sledujte [EAS web stránky](#)